

**Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Географічний факультет
Кафедра економічної та соціальної географії**

**Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej**

**Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie
Wydział Nauk Społecznych**

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

**Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції
(м. Луцьк, 12–14 квітня 2024 р.)**

**Луцьк
2024**

УДК 911.3:30/33(082)

С 90

Рекомендовано до друку Вченою радою географічного факультету
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 8 від 27 березня 2024 р.)

Рецензенти:

Нємець Л. М. – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Матвійчук Л. Ю. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Луцького національного технічного університету

С 90

Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів : матеріали VIII Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції / за ред. Ю. М. Барського та В. Й. Лажніка, м. Луцьк, 12–14 квітня 2024 р. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2024. 212 с.

ISBN 978-617-8279-23-3

У збірнику висвітлюються проблеми сучасної географічної науки, які були розглянуті на VIII Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції. Розкриваються питання теорії та методології географічних досліджень, регіональних економічних студій, регіонального розвитку та просторового планування, освітніх технологій у географії та економіці, а також проблеми суспільно-географічних, природно-географічних, рекреаційно-туристських досліджень Волині та прилеглих територій.

Для широкого кола фахівців, які працюють у сфері географії, економіки, державного управління, освіти, рекреації та туризму, краєзнавства. Видання також буде корисним для вчителів, аспірантів та студентів, а також усіх, хто цікавиться проблемами регіональних досліджень.

УДК 911.3:30/33(082)

© Волинський національний університет
імені Лесі Українки, 2024

© Колектив авторів, 2024

ISBN 978-617-8279-23-3

Список використаних джерел: 1. Кузишин А. В. Просторова диференціація соціальної сфери: орієнтири повоєнної відбудови України. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Географія*. Тернопіль : СМП «Тайп», 2023. № 1 (54). С. 57–68. 2. Статистичний щорічник України 2021 року / за ред. І. Вернера. Київ. 444 с. 3. Царик Л. П., Поплавська І. В. Організація соціальної сфери областей Подільського регіону: суспільно-географічне дослідження. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Географія*, 2021. № 1 (50). С. 47–57. 4. Kuczabski A. Economic Efficiency of National Governments: Case Study of Poland and Ukraine. *Journal of Geography, Politics and Society*. 2021. 11 (3). P. 30–40. 5. Kuzyshyn A. Spatial diversification of the social sphere development in the Carpathian-Podillia region (Ukraine). *Folia Geographica*. 2019. Vol. 61, No. 2. P. 144–162. 6. Kuzyshyn A., Kuczabski A., Poplavska I., Zadvornyi S. Risk assessment of the social sphere development on the example of areas of the Carpathian-Podillia region (Ukraine). *Czasopismo Geograficzne*, 2022. 93 (3). P. 473–493. 7. Pachura P., Nitkiewicz T., Matlovicova K., Matlovic R. Identification of Intellectual Capital Performance Using Data Envelopment Analysis. 2018. Part 11. P. 115–130. In: Stejskal J., Hajek P., Hudec O. Knowledge Spillovers in Regional Innovation Systems. *A Case Study of CEE Regions*. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-67029-4_4

УДК 911.3:61(477)

Інна Поплавська, Дмитро Гарасимчук
Inna18@tnpu.edu.ua; dmytro13@gmail.com
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль

ОСОБЛИВОСТІ ПРОСТОРОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ЧЕРЕЗ ПОКАЗНИКИ ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ

Із зростанням значущості функціонування соціальної сфери постає необхідність детального аналізу рівня сформованості її складників та досягнення комплексності в наданні відповідних послуг. Актуальним питанням видається необхідність визначення сучасного стану сформованості та затребуваності окремих елементів соціальної сфери, а також рівень їх надання в межах сільських поселень великого регіону України.

Функціонування соціальної сфери в контексті сучасного наукового дискурсу відштовхується від характеру її проявів: індивідуальних (пов'язані з індивідуальними запитами конкретного мешканця населеного пункту), локальних (відображають ті нестабільні прояви функціонування соціальної сфери, що властиві для всього регіону), національних (пов'язані з загальнодержавними особливостями функціонування соціальної сфери). На відміну від індивідуальної, національна форма ризиків у соціальній сфері є сприйняттям такого ризику в контексті суспільства. Суспільне сприйняття дає змогу вивчати ризики та їхній вплив на інтереси суспільства, враховуючи при цьому їх індивідуальний характер. Така форма представляє об'єктивне сприйняття ризиків, що виникають у суспільному середовищі, виражаючи погляди конкретного суспільства чи держави щодо наявності та інтенсивності соціальних ризиків, що впливають на їх членів Соціальні характеристики визначаються розподілом праці та управлінськими функціями, що веде до формування різноманітних та поляризаційних інтересів, пов'язаних з окремими соціальними групами.

Розглядаючи добробут із географічного погляду ми акцентуємо увагу на його просторовій диференціації. Географія добробуту варто розглядати як складник суспільної географії, на який зараз впливає низка зовнішніх подразників, що швидко змінюється, серед яких варто виділити складність, зв'язок і плинність [5]. Благополуччя, якість життя та щастя є поняттями, якими сьгоднішнє суспільство прагне пояснити складність і взаємопов'язаність поточної соціальної та економічної реальності. Досить

часто характеристики добробуту позначають такими категоріями, як економічний, матеріальний, об'єктивний, фізичний. В усіх випадках їх розгляд відбувається на просторовій основі, що в черговий раз підтверджує географічну (просторову) сутність цієї дефініції.

В сучасних суспільно-географічних дослідженнях все частіше увага переключається від кількісно-статистичних показників (економічних, наприклад ВВП) до неекономічних, ключовим з яких є якість життя. Як наслідок, вивчення добробуту знаходить своє місце у все більшій кількості наукових розвідок у різних наукових напрямках вивчення. Американська клініка Мейо (2021) опублікувала звіт «Стан благополуччя 2020–2021». Згідно з ідеями В. Тіберіуса, благополуччя займає важливе місце в моральній філософії [13]. Опитування Gallup також публікує свій індекс добробуту під назвою *Gallup-Sharecare Global Well-Being Index* (Gallup online). Світовий банк визначає бідність через добробут і визначає її як «виражену депривацію в добробуті». Це аргументи щодо утвердження даного терміну в сучасному науковому світогляді. За словами Т. Шванена та С. Аткинсона, «протягом останніх десятиліть концепція добробуту стає все більш потужною в академічних колах й особливо за їх межами. Це не лише одвічні філософські питання, – що являє собою хороше життя, яке зараз зазвичай (пере)формулюють як питання про добробут; цей термін все більше позиціонується як бажаний результат і нормативний критерій, за яким можна оцінювати практику споживання, оплачувану роботу та роботодавців, транспортні системи, міста, урядову політику та, власне, результативність штатів» [12, с. 98].

Як стверджує В. Тіберіус, «благополуччя – це життя, яке йде добре для нього або для неї» [13, с. 7110]. Однак іноді в житті все йде не так, ми називаємо цей стан хворобою. Ідеально така модель прагне до прямолінійності та простоти сприйняття. Однак будь-яка прямолінійність зникає, коли намагаємося концептуалізувати якість життя, добробут чи щастя [6, с. 19].

Сучасні наукові дослідження досить часто раціоналізують зміст добробуту у формі якості життя [14]. Ф. Мурґаш та Ф. Петрович концептуально оцінюють благополуччя як частину якості життя, зокрема його суб'єктивного виміру [10]. З цього випливає, що поняття благополуччя має бути частиною поняття якості життя. Якість життя складається з двох вимірів, окрім суб'єктивного, це також об'єктивний, просторовий вимір, який називається якістю місця. Розташування може бути просторовою одиницею на будь-якому ієрархічному рівні. Обидва виміри мають частини зі значеннями вище середнього та нижче середнього, у суб'єктивному вимірі це благополуччя та погане самопочуття; в об'єктивному вимірі це хороша якість місця та погана якість місця.

В. В. Дружиніна та А. І. Макаров, пропонуючи підхід до оцінювання добробуту населення на місцевому рівні, ототожнюють поняття «добробут населення» із поняттям «рівень та якість життя» й розмежовують у його структурі такі складові: виробнича, доходна, економічна, демографічна, освітня та майнова (щоправда такий підхід ускладнює пошук заходів та можливостей підвищення добробуту населення). Примітно, що вітчизняні дослідники цього питання роблять акцент на головних індикаторах добробуту населення як на державному рівні, так і на рівні окремого індивіда, проблемах їх точного визначення, а також устанавлення залежностей або можливостей зв'язку між добробутом населення та економічними реаліями.

Географія добробуту ґрунтується на знанні того, що ці явища мають просторовий вимір, який є необхідним особливо для цілісно зрозумілої якості життя. Епістемологія географії благополуччя базується на знанні того, що воно складається із суб'єктивної просторово диференційованої задоволеності життям. Це відрізняє її від географії якості життя, яка фактично є географією якості місця, утвореної набором об'єктивних показників оснащення та інших змінних, які формують якість місця. Дійсно, так само як добробут не є якістю життя (разом із поганим самопочуттям воно утворює суб'єктивний вимір якості життя), географія добробуту не є географією якості життя. Об'єктивний вимір якості можна

визначити як «емоційну та когнітивну оцінку зовнішніх, просторово диференційованих матеріальних і нематеріальних умов для хорошого життя» [10, с. 311].

За словами Дж. Раппорта, важливість якості життя або добробуту для географів зростає, але вона ще не досягла рівня, порівнянного з позицією якості життя в економіці, не кажучи вже про психологію чи медицину [11]. Підтвердженням цього факту є, серед іншого, єдиний методологічний підхід, який пов'язує географію з добробутом в Енциклопедії дослідження якості життя та добробуту [9].

Висновки. Добробут є складним багатозначним поняттям, яке має багатогранний характер, оскільки характеризується поєднанням соціального та економічного складників, один з яких є механізмом досягнення цілей іншої, коли соціальні показники досягаються за рахунок економічних і навпаки. На формування добробуту населення впливає низка різноманітних чинників, зокрема економічних, соціальних та політичних. Добробут концептуалізується нами як відчуття, що виникає в результаті домінуючих приємних станів задоволення, здоров'я, емоційного насичення та хороших соціальних стосунків, які відчуються в комфортному для проживання середовищі.

Послуги, пов'язані з обслуговуванням виробничих процесів і надані переважно підприємцям, дедалі більше стають ключовим фактором соціально-економічного розвитку та регіональної конкурентоспроможності. Це означає, що незважаючи на дуже великі відмінності між досліджуваними країнами у значеннях аналізованих показників, необхідно припустити наявність певних універсальних (характерних для всіх розглянутих країн) просторових закономірностей у розвитку цієї групи послуг. Для того, щоб охопити їх, відповідні показники були перетворені в індекси шляхом віднесення значень із кожного регіону до середнього в конкретній країні.

Список використаних джерел: 1. Кузишин А. В. Просторова диференціація соціальної сфери: орієнтири повоєнної відбудови України. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Географія*. Тернопіль : СМП «Тайп», 2023. № 1 (54). С. 57–68. 2. Кузишин А. В. Регіональний вимір соціально-політичних процесів: теорія, методологія та практика суспільно-географічного дослідження: автореф. ... докт. геогр. наук за спеціальністю 11.00.02 – економічна та соціальна географія. Тернопіль, 2021. 40 с. 3. Поплавська І. В. Формування підходів до якісної характеристики добробуту населення: просторові аспекти. *Географічна освіта і наука: виклики і поступ* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 140-річчю географії у Львівському університеті (м. Львів, 18–20 травня 2023 р.) / відп. редактори : В. Біланюк, Є. Іванов. У 3-ох томах. Львів : Простір-М, 2023. Т. 1. С. 215–217. 4. Соціальна географія : підручник / за ред. Л. М. Немец та К. В. Мезенцева. Київ : Фенікс, 2019. 304 с. 5. Царик Л. П., Поплавська І. В. Організація соціальної сфери областей Подільського регіону: суспільно-географічне дослідження. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Географія*. 2021. № 1 (50). С. 47–57. 6. Hanell T. Regional quality of life in the EU. Comprehending the European space beyond GDP beyond the capability approach. Doctoral Dissertation. Aalto University, 2018. 7. Kuzyshyn A. Spatial diversification of the social sphere development in the Carpathian-Podillia region (Ukraine). *Folia Geographica*. 2019. Vol. 61, No. 2. P. 144–162. 8. Kuzyshyn A., Kuczabski A., Poplavska I., Zadvornyi S. Risk assessment of the social sphere development on the example of areas of the Carpathian-Podillia region (Ukraine). *Czasopismo Geograficzne*. 2022. 93 (3). P. 473–493. 9. Michloc A. C., ed. *Encyclopedia of quality of life and well-being research*. Cham (Springer). 2014. 10. Murgaš F., Petrovič F. Geography of well-being: Czech experience. *Geografický časopis*. 2022. Vol. 74, No. 2. P. 181–194. 11. Rapport J. The increasing importance of quality of life. *Journal of Economic Geography*. 2009. 9. P. 779–804. DOI: <https://doi.org/10.1093/jeg/lbp009> 12. Schwanen T., Atkinson S. Geographies of wellbeing: An introduction. *Geographical Journal*. 2015. 181. P. 98–101. 13. Tiberius V. Philosophical theories of well-being. In: Michalos A. C., ed. *Encyclopedia of quality of life and well-being research*. Cham (Springer). 2014. P. 7110–7114. 14. Western M., Tomaszewski W. Subjective wellbeing, objective wellbeing and inequality in Australia. *PLoS One*. 2016. 11(10). e0163345. DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0163345>

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

<i>Влах Мирослава</i>	Змістова структура терміносистеми об'єктів суспільно-географічного дослідження	3
<i>Пугач Сергій</i>	Взаємодія географічного, соціального та віртуального просторів як предмет вивчення географічної науки	6
<i>Кисельов Юрій</i>	Геософічний підхід у регіональних суспільно-географічних дослідженнях	8

ГАЛУЗЕВІ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕГІОНІВ

<i>Ганіченко Катерина, Гнатюк Олексій</i>	Ретроспективний аналіз формування перцепційного портрета міста Києва	10
<i>Кузишин Андрій, Кварцяний Святослав</i>	Ризики функціонування соціальної сфери областей Подільського регіону на сучасному етапі	12
<i>Поплавська Інна, Гарасимчук Дмитро</i>	Особливості просторової організації соціальної сфери через показники добробуту населення	15
<i>Шваб Георгій</i>	Аналіз галузевої структури промисловості міста Коростень	18
<i>Лажнік Володимир, Мозолюк Антон</i>	Регіональна диференціація торгівлі послугами між Україною та Польщею	19
<i>Мандрик Ірина, Нікон Ольга</i>	Вплив гендерної нерівності на демографічну ситуацію в Індії	24
<i>Ричок Христина</i>	Міграційні реалії та наміри біженців із міста Бурштин	26
<i>Слащук Андрій, Семенюк Аліна</i>	До питання дослідження розселення населення Маневецької територіальної громади Камінь-Каширського району Волинської області	28
<i>Лажнік Володимир</i>	Промисловість Волинської області: динаміка та сучасний стан	30
<i>Pohrebskyi Taras</i>	Advantages and Risks of Implementing Greenfield Projects in Ukraine	33
<i>Кійко Яна, Мандрик Ірина</i>	Перспективи удосконалення харчової промисловості України шляхом розвитку крафтового виробництва	35

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИРОДНИХ УМОВ І РЕСУРСІВ

<i>Хільчевський Валентин, Забокрицька Мирослава</i>	Водна безпека: світові тенденції, стан в Україні	37
<i>Фесюк Василь</i>	Методологічне обґрунтування дослідження гідроекологічного стану озер	39